

СЛОВАЦЬКА ПОЕЗІЯ ХІХ СТ. У ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ВЗАЄМИН

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 2 (30)

Ліхтей Тетяна. Словацька поезія ХІХ ст. у дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин; 14 стор.; кількість бібліографічних джерел – 25; мова українська.

Анотація. У статті розглядається словацька поезія ХІХ ст. у дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин. Серед авторів – визначні словацькі поети Ян Коллар, Андрей Сладкович, Людовіт Штур, Само Халупка та інші. Серед українських перекладачів – І. Франко, П. Грабовський, Д. Павличко та ін.

Ключові слова: дискурс, переклад, переспів, інспірація, словацько-українські літературні взаємини.

Поява перших зразків перекладу словацької поезії в Україні пов'язана з діяльністю представників харківської школи романтиків. 1832 року в Харкові побачило світ видання “Словацкія пѣсни”. У ньому дев'ятнадцятирічний Ізмаїл Срезневський опублікував в оригіналі (азбукою) та у власному перекладі (російською мовою) тексти 20 словацьких пісень. Як зазначає М. Мольнар, „молодий Срезневський записав ці пісні на Україні від мандрівних словацьких крамарів (“олейкарів”, “шафраніків”). Збірник вийшов невеликим тиражем і став великою рідкістю...” [12, с. 20].

У підготовленому і виданому Авмросієм Метлинським збірнику “Думки і пісні та ще дещо” (Харків, 1839) поряд із перекладами дев'ятьох словацьких народних пісень уміщено й переклад 75-го Колларового сонета з його відомої поеми “Донька Слави” [13, с. 21]. Цікаво, що словацькі народні пісні А. Метлинський, на відміну від І. Срезневського, перекладає українською мовою, намагаючись наблизити словацький текст українському читачеві, використовуючи українські народні звороти, зменшувально-пестливі слова, традиційні епітети і порівняння, тоді як сонет Яна Коллара перекладає чомусь каліченою російською мовою (“Для життя людського горше той мены...”). Зауважимо, що “Донька Слави” Я. Коллара написана не словацькою, а чеською мовою, хоча рідною мовою Коллара була саме словацька, а чеську він знав тільки з книжок. Як зазначає з цього приводу словацький дослідник Мілан Пішут, „його (Колларова – Л.) поетична мова не впливала так, як мова Пушкіна, Шевченка або Міцкевича, в яких сила думки й почуття досконало поєднані з експресивною силою живої народної мови. Отже, Коллар і є перший справді великий поет нової словацької та чеської літератур, проте він іще не цілком звільнив поетичну мову від книжної ученості й штучності...” [17, с. 7–8]. Не виключено, що “книжна” мова Я. Коллара й унеможливила появу його 75-го сонета з “Доньки Слави” в українському перекладі, як, зрештою, й появу інших, пізніших, писаних язичем перекладів, що з'явилися в Галичині.

Наступні, отже, переклади (чи переспіви) з Колларового доробку належать Богданові Дідицькому, який відвідував лекції Я. Коллара у Віденському університеті, популяризував його праці. Ці переспіви з'явилися друком в “Зорі Галицькій” 1853 року (№ 32 містить 2 дистихи, № 35 – сонет “Брате,

не могу того укрити”, № 39 – вірш “Чего нам не достаєт / подражаніє Коллару”) та 1854 року (№ 8 містить поезію “Сонет”, а № 18 – вірш “Правда”). Згадує про них й І. Франко у статті “Літературне відродження Полудневої Русі і Ян Коллар”, називаючи мову перекладів “варварсько-руською” [20, с. 49].

Ще одна спроба перекласти фрагменти з “Доньки Слави” належить Іванові Вагилевичеві. Приблизно в період між 1832–1835 роками він відтворив 8 Колларових сонетів (з I частини – 7, 24, 38, 83-й сонети, з II – 41, 124 та 140-й сонети, а з III – 61-й сонет), однак, як відомо, тоді Вагилевич не мав можливості їх опублікувати. Рукопис цих перекладів під назвою “Далибор Вагилевич. Винятки з Слави Доньки Ивана Коллара, переложеніє на юго-руське нарѣче” зберіг Я. Головацький. Тільки 1906 р. у “Записках наукового товариства ім. Т. Шевченка” (1906. – XV.–II. – С. 171–176) під рубрикою “З літературної спадщини Вагилевича” згадані сонети опублікував Іван Созанський [13, с. 20]. Стосовно перекладів Вагилевича М. Мольнар пише: „... для перекладів (...) характерні часті чехізми, до чого спричинилося те, що перекладач намагався точно дотримуватися оригіналу. Він часто наводить навіть окремі фрази Коллара, перекручуючи їх на свій лад” [10, с. 142].

Кількома роками раніше ЛНВ (1901. – XIII.–I. – С. 94) публікує добірку переспівів Павла Грабовського, між якими вміщено й сонет Я. Коллара, що починається словами “*He liyіte slіz girkih z takim odchae...*”. Довго не вдавалося встановити, про який саме сонет із “Доньки Слави” тут ідеться, позаяк переспів був дуже віддаленим від першотвору. Згодом М. Мольнар переконливо довів, що насправді свою творчу інтерпретацію Коллара П. Грабовський здійснив не з оригіналу, а з російського перекладу М. К. Берга. Йдеться про 142-ий сонет (“*He setuyіte, что мы живѐм так мало...*”), уміщений в антології “Поэзия славян” (Петроград, 1871), виданий за ред. М. В. Гербея, а перший рядок оригіналу звучить так: “*Nač by proto srdce naše chladlo...*” [11, с. 20–21].

Додамо, що сучасні українські переклади з Коллара – заспів до “Доньки Слави”, вибрані епіграми [17, с. 33–36], поетичні сентенції [6, с. 149] належать перу Г. Кочура, окремі сонети з “Доньки Слави” чудово відтворили Д. Павличко [16, с. 255–259] та Р. Лубківський [18, с. 113–114]. Останній, до речі, пере-

клав іще кілька віршів Я. Коллара: “Звідки встане” [18, с. 113], “Слов’янин” [7] та ін.

Отже, поява перших перекладів словацької поезії в Україні пов’язана з іменем Я. Коллара. Його творчістю, активною діяльністю на ниві пропаганди слов’янства захоплювалися й наші письменники та культурні діячі. Адже, як твердить М. Пішут, хоча Коллар у своїй творчості “іще дотримувався приписів класицистичної естетики, але в розумінні ідейному, емоційному він широко відчинив браму до нового віку” [17, с. 8]. Попри те, окремого книжкового видання українських перекладів поезій Я. Коллара донині немає.

У період 1843–1847 рр., тобто під час студій у Трнавській богословській семінарії, над перекладами словацьких поетів працював відомий закарпатський культурно-освітній діяч Олександр Павлович. На сьогодні відомі одинадцять його перекладів-переробок з дидактично-рефлексивної збірки “Вівчарська школа звичаїв стодола” словацького барокового поета Гуголіна Гавловича [23, с. 85–96] та кілька перекладів уривків з поеми “Марина” словацького поета-романтика Андрея Сладковича [24, с. 66–69].

У першому випадку – всі без винятку переклади-переробки (чи адаптації) з доробку словацького митця Г. Гавловича довгий час вважалися автентичними творами О. Павловича і саме на таких правах поряд з багатьма іншими увійшли до першого ґрунтового видання його доробку (А. И. Павлович. Избранные произведения. – Пряшев, 1955). Докладно вивчаючи поетичну спадщину О. Павловича, пряшівському дослідникові Й. Шелешеві вдалося відняти словацьке джерело принаймні одинадцяти його поезій. Деякі вірші можна назвати повноцінними перекладами, деякі – переспівами, адаптаціями, ремінісценціями. Часто О. Павлович розбиває 14-складовий силабічний вірш Г. Гавловича і робить з нього строфу з коломийковим розміром, привносячи в написаний язичієм переклад слова та вирази з рідної лемківської (маковицької) говірки. Як це виглядає, простежмо на уривку перекладу поезії Г. Гавловича “Starý ze starosti nepríjde k mladosti”:

Mluvi Bion Boristenský takto o starosti:
že je starost’ mnohým ludom breh vŕeckých uzlosti.
Když je už v dospelém věku, skorej zemret’ žádá.
a tak na ramena smrti svoje bídy vskladá
[23, с. 90].

Переклад Олександра Павловича:

Біон Бористенській так то
Гварил о старості,
Же она єсть бідних людей
Берегом узкості.
Кто єсть во високом віку,
Скоро смерті жадат.
Тогда на рамена смерті
Свою нужду складат [23, с. 90].

Немало плутанини було і в питанні щодо з’ясування авторства перекладів уривків з поеми “Марина” Андрея Сладковича, опублікованих у закар-

патському літературному альманасі “Поздравление Русиновъ на годъ 1852...”. Адже 130 років вважалось, що їх виконав закарпатський будитель Олександр Духнович (див.: Словацька поезія. Антологія. – К., 1964. – С. 365; О. В. Духнович. Твори в 4-ох томах. Том 1. – Пряшів, 1968. – С. 712). Тільки 1981 р. на підставі ряду фактів як літературного, так і історико-документального характеру було доведено, що переклади з доробку А. Сладковича здійснив саме О. Павлович [24].

Чимало перекладів залишив по собі Степан Руданський. Рукописна спадщина митця засвідчує, що, навчаючись у Петербурзі, він посередництвом російського джерела (досі не встановленого) 3 квітня 1858 року здійснив переклад відомої словацької народної балади “Заклята дочка”. Вперше цей переклад було опубліковано 1893 р. у львівській “Зорі” (№ 6. – С. 114). У ряді інших видань С. Руданського “Заклята дочка” вже подається як “Явір” (за одним з автографів поета). Цікаво, що “Закляту дочку” переклав на засланні і Павло Грабовський. Уперше цей переклад надруковано в збірці “З чужого поля” (Львів, 1895). У статті “Джерело “Заклятої дочки” Степана Руданського та Павла Грабовського” М. Мольнар робить спробу порівняльно-зіставного аналізу обох українських перекладів, схилиючись до думки, що вони здійснювалися з одного й того ж російського перекладу словацької балади [10, с. 153–156]. Оригінал балади “Zakliata dcéra” уміщено в збірці словацьких пісень, упорядником якої був Ян Коллар: Ján Kollár. Národné zpiewanky Slováku w Uhrách. Díl II. – Budín, 1835. – S. 4.

У другій половині XIX століття на сторінках вітчизняних газет і журналів усе частіше можна спостерегти як поетичні зразки з доробку знакових словацьких авторів, так і нариси про їх життя і творчість. Надзвичайно цікавою, емоційно насиченою є стаття А. Кралицького про словацького поета-романтика Янка Краля, опублікована 1869 р. у восьмому числі ужгородського тижневика “Свѣтъ” [8]; заслуговує на увагу і ґрунтовне дослідження А. Опфермана “Ян Гольй, поэт словаков, и его литературная деятельность” (Университет. известия. – 1886. – Кн. 7. – С. 1–72) та ін. Та чи не найбільше дискусій точилося аж донедавна навколо публікацій словацьких поезій у журналі “Листокъ”. Ідеться про вірші Яна Голлого “Голос Татри” (1887. – № 17), Павла Шафарика “Сонет” (1887. – № 21), “Апотеозу” С. Гурбана-Ваянського (1892. – № 12) і вірш “Не стень, род мой...” невідомого автора Дамасцени (1892. – № 10).

Припускаємо, що історія ця бере початок зі статті Франя Р. Тихого “Анатолій Кралицький і Янко Краль”, у якій, зокрема, зазначено: “Позачерговий інтерес А. Кралицький проявив до словаків. У львівській газеті “Галичанин” (1868) описав свадьбу шариських словаків, в тамошньому “Временнику” (1872) дав “Národopisné drobnosti zo života Slovákov”, в ужгородському “Світі” (1869) описав про свою подорож по Словаччині, в тамошньому “Листку” (1893) описав історію списької єпархії. Він старанно і перекладав із словацької мови. Всі ці переклади

вийшли в ужгородському “Листку”. Поетично перефразував “Глас Татри” Яна Голого, один сонет Шафарика і “Апотеозу” Ваянського, присвячену в 1892 році пам’яті Я. А. Коменського” [19, с. 152].

Як результат, не один поважний дослідник історії словацько-українських літературних взаємин сприйняв інформацію досвідченого науковця як незаперечну істину; не спростовували ці твердження й окремі укладачі бібліографій з проблем славістики. З цього приводу літературознавець В. Падяк зауважує: “А. Кралицький ніколи не писав віршів, тим більше не перекладав. Уже ця обставина мала насторожити вченого (Ф. Тихого – Л.). Крім того, мова, якою виконані обидва переклади (“Голос Татри” Я. Голлого та “Сонет” П. Шафарика – Л.), переконливо свідчили: перекладач блискуче володіє російською мовою, чого не скажеш про письменників-будителів, в тому числі і А. Кралицького” [15, с. 8]. Далі В. Падяк аргументовано доводить, що згадані поезії є тільки передруками з російських перекладів, виконаних М. Бергом і вміщених в антології “Поэзия славян. Сборник лучших поэтических произведений славянских народов в переводах русских писателей” (Санкт-Петербург, 1871). Стосовно двох інших поезій (Ваянського та Дамасцени), які з’явилися в “Листку” відповідно в № 10 та № 12 за 1892 р., то вони, виявляється, взагалі подані в оригіналі, але кириличним письмом. З висновками Валерія Падяка погоджуються і пражські дослідники Любиця Бабота [1, с. 134] та Йосиф Шелепець [22]. До речі, Й. Шелепець апелює ще й до статті словацького славіста Руда Бртаня “Slovenski básnici v ruských prekladoch” (Slovenský zborník. – Turč. Sv. Martin: Matica Slovenska, 1947. – S. 198–203). Учений, мовляв, давно “вніс у бібліографію словацької поезії, перекладеної на російську мову, цілий ряд творів, що їх переклали російські поети в XIX та на початку XX ст.” [22, с. 43]. Є серед них і згадані вище вірші, вміщені в “Листку”.

Знаковим для словацько-українських взаємин у галузі поетичного перекладу став 1883 рік – рік, коли словацький поет зазвучав українською літературною мовою. Символічно, що йдеться про переклад поезії Сама Халупки на українську тематику “Козацька пісня” (в оригіналі *Kozák*), що цей переклад належить не будь-кому, а саме Іванові Франкові, і що саме цей переклад став першим українським перекладом зі словацької художньої літератури.

Зауважимо, що І. Франко посідає осібне місце в дискурсі українсько-словацьких взаємин. У своїй відомій статті “Літературне відродження полудневої Русі і Ян Коллар” (1893) він, крім іншого, згадує про перші переклади уривків з Колларової “Доньки Слави”, які з’явилися в Україні. Мову одного з перекладачів – Б. Дідицького – І. Франко називає “каліченою російсько-церковно-галицькою” [20, с. 48], “варварсько-руською” [20, с. 49]. Митець пише: “Що твори Коллара побіч творів “славного Шафарика” пильно читались українцями, а особливо київськими, се посвідчує також Шевченко в своїм

«Посланні до живих і мертвих і ненароджених»*, говорячи до своїх земляків:

І Коллара читаєте
З усієї сили,
І Шафарика, і Ганка
І в слов’янофілі
Так і претесь, і всі мови
Слов’янського люду,
Всі знаєте, лиш своєї
Дасть біг!..” [20, с. 50].

І. Франко переконаний, що ідеї Коллара і Шевченка не втратили своєї актуальності. А ще тішитися, “що в останніх часах звільна росте між українцями число таких, що не тільки люблять і знають “усі” або бодай деякі (т. є. пануючі) “мови слов’янського люду”, але також – і свою” [20, с. 50].

Стосовно українського перекладу “Козацької пісні” С. Халупки, то збереглися аж три його автографи. Усі вони послідовно засвідчують авторську правку І. Франка з тенденцією наближення мови перекладу до літературної норми. Найпізніший текст І. Франко доопрацював уже в останні роки життя. Такій працездатності й вимогливості до слова можна тільки дивуватися. Автографи, що зафіксували процес роботи І. Франка над перекладом “Козацької пісні” С. Халупки, є справді безцінним джерелом для компаративістів та перекладознавців. Як, зрештою, й теоретичні міркування І. Франка про художній переклад та про рівень українських перекладачів. “Перекладознавчі студії І. Франка стимулювали зростання перекладацької майстерності його сучасників, – пише у статті “Політико-культурологічна концепція Івана Франка: переклад в Україні як націєтворчий чинник” відома українська дослідниця Роксолана Зорівчак. – Вони зберігають своє значення і сьогодні, допомагаючи успішно розв’язувати актуальні питання українського перекладознавства. На жаль, тема “Іван Франко як перекладознавець” опрацьована аж ніяк недостатньо. Настав час подумати над солідною монографією на цю тему, а також коментованою збіркою Франкових висловлювань про мистецтво перекладу та про окремих українських перекладачів” [5, с. 1024].

На зламі XIX–XX століть у різних львівських виданнях періодично з’являються переклади (чи переспіви) Павла Грабовського. Ми вже попередньо акцентували на тому, що деякі його творчі інтерпретації словацької поезії було здійснено на основі існуючих російських перекладів. Це детально написано також в дослідженнях М. Мольнара [11] та І. Мацинського [21, с. 219–272]. Сам П. Грабовський свої переклади називав то перекладами, то переспівами. У передмові до збірки “Доля” з підзаголовком “Переспіви Павла Граба” (Львів: накладом редакції “Зорі”, 1897. – 116 с.: книжечка 18) він пише: “Деякі твори привабили мене або формою художньою, або згодою думок з моїми власними; в інших я сам шукав придатного виразу для своїх гадок і почувань (...). У деяких поетів я брав тільки мотив, переймався настроєм, а переспівував цілком по-своєму. Нехай читач вибачить, коли часом моя

*Подається без втручань у текст статті І. Франка.

українська бандура грала на далекій чужині не по-рідному, бриніла непевним відгуком півночі” [11, с. 21]. Так, 1894 р. львівська “Зоря” надрукувала вірш словацького поета-романтика Самуела (у Грабовського – Саміла) Томашика “Поклик” (1894. – № 13. – С. 297), а 1895 р. Томашикова патріотична поезія “Гей, словаки, ще не вмерло слово наше рідне...” прикрасила збірку перекладів Павла Граба (Грабовського) “З чужого поля” (Львів, 1895. – С. 49). Кілька перекладів Грабовського було опубліковано на сторінках ЛНВ: вірш Осипа Милослава Гурбана “Ой, гляну я, подивлюся...” (1901. – Т. XIII. – Кн. 1. – С. 96); переспів поезії В’ячеслава Небеского “Я довідавсь, чого...” (1901. – Т. XIII. – Кн. 1. – С. 95); переклад поезії Андрея Сладковича “Покохаймо рідну землю...” (1901. – Т. XIII. – Кн. 1. – С. 95–96); переклад вірша Людовіта Штура “У горах” (1906. – Т. XXXIII. – Кн. 2. – С. 311). Згодом ці переклади, поруч з іншими, увійдуть до збірок вибраних творів Павла Грабовського (1939; 1941; 1949; 1959).

У контексті перекладів та переспівів Павла Грабовського зі словацької на особливу увагу заслуговує постать Людовіта Штура. Він відомий в Україні передусім як дослідник народної творчості слов’ян (1855 р. у львівській “Семейной библиотеке” навіть надруковано його працю “О народных песнях и повестях племён славянских”), тоді як його поетичній спадщині увага практично не приділялася. Переклад Павла Грабовського – перший і на майбутнє півстоліття – єдиний український переклад з доробку Штура.

Подаємо уривок текстів оригіналу і перекладу:

Pastierova pieseň

Ked’ sa nad bučinou
zažnú prve zore,
pasdtier ovce ženie
na pastviny hore.
Ked’ sa lúče slnka
dotknú kvapiek rosy,
už na hole z hory
kráča pastier bosý.
Hole moje holé,
vy ste svety moje!
Ráno svit ma víta,
večer stiera znoje [25, с. 20].

У горах

Глянув ранок білий,
Блимнув промінь дня,
Вже вівчар отару
В гори виганя.
Обіграло сонце,
Стало припікати,
У долину вівці
До води біжать.
– Гори мої любі,
Ниви золоті!
Ви – моє єдине
Щастячко в житті [3, с. 180].

Попри те що на один катрен в українському тексті менше, ніж в оригіналі, в цілому тут добре передано дух Штурового вірша.

Роль Л. Штура в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин важко переоцінити. З його іменем пов’язують вихід на літературну арену нової потужної генерації словацьких романтиків. У книзі Л. Штура “Про народні пісні і повісті племен слов’янських” наведено зразки українського фольклору, дано високу оцінку українським пісням та думам. У заключній частині цієї праці Л. Штур дякує В. Ганці за те, що надіслав йому в оригіналі кілька українських дум, зокрема “Думу про втечу трьох братів з Азова” (1847 р. її опубліковано в “Орлі татранському” у словацькому перекладі Б. Носака-Незабудова). У листі до А. Остролюцької від 4 лютого 1852 року Штур пише: “Пісня про Нібелунгів і німецьке мінезінгерство не можуть з нею (“Думою про втечу трьох братів...” – Л.) навіть зрівнятися, хіба що стародавні грецькі повісті гідно стоять поруч...” [10, с. 160].

До вивчення історії, культури українців Л. Штур закликав своїх однодумців. Уся його генерація захоплювалася збірками українських пісень, які різними шляхами потрапляли у Словаччину. Словацькі романтики настільки переймалися долею України, що навіть писали власні твори на українську тематику або ж використовували у своїх поезіях українські фольклорні джерела, мотиви.

1843 року за рекомендацією Л. Штура Б. Носак-Незабудов здійснив подорож по Закарпаттю й написав нарис “Листи з невідомої землі до Л...” (до Л... – до Людовіта Штура), в якому не тільки описує життя і звичаї закарпатців, але й сам презентується як автор чудових поезій про карпатський край – “Вигорлат”, “Крайна” та ін.

До речі, Л. Штур був особисто знайомий з О. Бодяньським, І. Срезневським та іншими українськими діячами, які відвідували Словаччину. Зберігся рукопис Штурового вірша, присвяченого, як він пише, “Izmailovi Ivanovičovi Sreznvskému 7. mája 1842. – Ľudovít Samuelovič Štúr”. Це, як твердять дослідники, єдиний випадок, коли Штур у знак пошани до українського друга підписався “по батькові” [25, с. 148].

Загалом українських перекладів Штурових віршів в Україні вийшло дуже мало. Це, крім згаданих перекладів П. Грабовського та Бориса Тена, поезії “На вершинах” (“На верховинах”) та “Розставання” (Весвіт. – 1962. – № 2. – С. 28–29), перекладені М. Нагнибідною, та ще кілька віршів, що увійшли до антології словацької поезії (К., 1964). У цьому ж контексті варто згадати українську інтерпретацію уривку зі Штурового вірша, виконаного, очевидно, В. Доманицьким і вміщеного в його студії “Словаки. Про їх життя та національне відродження”. Уривок починається словами “Минають літа за літами, а люд словацький міцно спить...” [4, с. 6] й віддалено нагадує поезію Л. Штура “Неволя”: Sused na bránu trieska – dom sa trasie, ale Slovensko spí – je dlhý jeho sen...” [25, с. 12]. А ще, як переконують Й. Шелепець та Л. Бабота, окремі строфи циклу

Штурових “Думок вечірніх II” у своїй поемі “Став бідного селянина” творчо адаптував О. Павлович [2, с. 133–134].

Тож, повторимося, про Л. Штура в нашій стороні знали, його творчістю, місіонерською діяльністю, спрямованою на розвиток рідної літератури, широко захоплювалися. Так, автор “Очерка словацкой литературы” пише: „Вторымъ выдающимся словацкимъ писателемъ (після Я. Голлого – Л.) является Штуръ, сей, пламенной души, настоящій славянскій писатель. Онъ можетъ считатися создателемъ настоящаго словацкаго письменнаго языка, для котораго избралъ говоръ Туровскаго, Зовльомскаго, Оравы и Липтянскаго комитатов. – Къ его школь присоединились: Гаттала и Радлинскій, изъ ней вышелъ прежде всего Сладковичъ...” [14, № 2, с. 16]. Високо оцінює подвижницьку пра-

цю Л. Штура і В. Доманицький: „Велика заслуга Штура та, що він почав писати народнім складом – складом народніх пісень. Він доводив, що життя народне доладу в літературі може виявитись тільки тоді, коли писати тією мовою, якою говорить сам народ, бо тоді й думка і серце народне одбиваються в писаннях, як у зеркалі” [4, с. 7].

Поза сумнівом, що така особистість, як Л. Штур, заслуговує на окреме видання його творів в українських перекладах.

Крім перекладів (переспівів) Павла Грабовського, в період на зламі XIX та XX ст. опубліковано також переклад вірша С. Гурбана-Ваянського “Жінка рубача”, щоправда, автор перекладу невідомий (Народна часопись. – 1893. – № 267), а ще у Львові кількаразово перевидано збірник “Пісні словацькі” в перекладі А. Метлинського (1897; 1906; 1914).

Література

1. Бабота Л. Закарпатоукраїнська проза другої половини XIX століття / Любиця Бабота ; [відп. ред. Б. Марець]. – Словацьке педагогічне видавництво в Братиславі, Відділ української літератури в Пряшеві, 1994. – 255 с.
2. Бабота Л. Примітки до вивчення словацько-українських літературних контактів у XIX ст. / Любиця Бабота // *Studia Slovackistica*. 2. Перспективи розвитку словакістики в Україні / упор. С. Медвідь-Пахомова. – Ужгород, 2003. – С. 131–138.
3. Грабовський П. Зібрання творів у трьох томах. Том другий / Павло Грабовський ; [ред. О. І. Білецький, О. І. Кисельов, Л. М. Новиченко]. – К. : Вид-во Академії наук УРСР, 1959. – 624 с.
4. Доманицький В. Словаки. Про їх життя та національне відродження / Василь Доманицький // Рада. – 1908. – № 276. – Річник третій. – 16 грудня. – 8 с.
5. Іван Франко : Дух, наука, думка, воля : Мат-ли Міжнар. наук. конгр., присвяч. 150-річчю від дня народж. Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006). – Львів : Видавн. центр Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка, 2008. – Т. 1. – 1160 с.
6. Коллар Я. [Поезії] / Ян Коллар ; [пер. зі словац. Г. Кочур; комент. А. Кочур, М. Москаленко] // *Всесвіт*. – 2000. – № 3–4. – С. 149.
7. Коллар Я. Слов’янин / Ян Коллар ; [пер. з чеськ. Р. Лубківський] // *Літ. Україна*. – 1983. – № 37. – 15 вер.
8. Кралицькій А. Янко Краль / Анатолій Кралицькій // *Свѣтъ*. – 1869. – № 8. – С. 1.
9. Ліхтей Т. Слов’янська планида: Словацька поезія XIX – XX століть у дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин: моногр. / Тетяна Ліхтей; М-во освіти і науки України; ДВНЗ “Ужгород. нац. ун-т”; Філол. ф-т; Каф. словац. філол. – Ужгород: “Ліра”, 2010. – 304 с.
10. Мольнар М. Зустрічі культур: 3 чехословацько-українських взаємовідносин / Михайло Мольнар ; [передм. Ф. Гондор; відп. ред. Л. Мольнар]. – Словацьке педагогічне видавництво в Братиславі, відділ української літератури в Пряшеві, 1980. – 544 с. – (Статті, матеріали й дослідження до історії чехословацько-українських взаємовідносин, VI).
11. Мольнар М. Історія одного перекладу (П. Грабовський – Я. Коллар) / Михайло Мольнар // *Дружно вперед*. – 1979. – № 4. – С. 20–21.
12. Мольнар М. Перша українська добірка словацьких народних пісень / Михайло Мольнар // *Дружно вперед*. – 1978. – № 10. – С. 20–21.
13. Мольнар М. Перші українські переклади Яна Коллара / Михайло Мольнар // *Дружно вперед*. – 1978. – № 9. – С. 20–21.
14. Очеркъ словацкой литературы // *Листокъ*. – 1892. – № 1–4.
15. Падык В. О. Анатолій Кралицький. Бібліографічний покажчик / В. Падык, Л. Ільченко ; [передм. В. Падык] / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека. – Ужгород, 1994. – 112 с.
16. Світовий сонет : антологія / [перекл., передм., дов. про авторів, прим. Д. Павличко; ред. С. Жолоб]. – К. : Видавництво “Дніпро”, 1983. – 470 с.
17. Словацька поезія: антологія / [ред. Г. Кочур, Л. Первомайський, М. Рильський; вст. ст. М. Пішут; прим. Г. Коновалов]. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1964. – 416 с.
18. Слов’янське небо : Вірші російських, білоруських, польських, чеських, словацьких, сербо-лужицьких, югославських, болгарських поетів у перекл. Романа Лубківського / [ред. В. Колодій]. – Львів : Видавництво “Каменярь”, 1972. – 264 с.
19. Тихий Ф. Р. Анатолій Кралицький і Янко Краль / Франьо Р. Тихий // *Дукля*. – 1958. – № 2. – С. 152–157.
20. Франко І. Літературне відродження Полудневої Русі і Ян Коллар / Іван Франко. – К. : Видавництво “Наукова думка”, 1981. – С. 40–50. – (Зібрання тв. : у 50 т. / І. Франко; т. 29).
21. Халупка С. Провесни сонячний неспокій: [вибране] / Само Халупка ; [пер. із словац., вст. ст., піс-

лям., приміт., упор. І. Мацинський; відп. ред. Н. Богдан]. – Словацьке педагогічне видавництво в Братіславі, відділ української літератури в Пряшеві, 1984. – 280 с.

22. Шелепець Й. До історії перекладів словацької поезії в Україні / Йосиф Шелепець // Дукля. – 2004. – № 3. – С. 42–44.

23. Шелепець Й. Словацьке джерело поетичної творчості О. І. Павловича / Йосиф Шелепець // Наукові записки. Мат-ли семінару з нагоди 160-річчя з дня народження О. І. Павловича (12 жовтня 1979 р., м. Свидник) / ред. М. Ричалка [та ін.]. – Вип. 10. – Пряшів, 1982. – С. 85–96.

24. Шелепець Й. Хто перекладач віршів А. Сладковича в “Поздравленіі русинов на годь 1852” / Йосиф Шелепець // Дукля. – 1981. – № 4. – С. 66–69.

25. Štúr L'. Stratený syn Slovenska / L'udovít Štúr ; [zost., predslov, doslov V. Kondrót]. – Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1982. – 160 s.

Татьяна Лихтей

**СЛОВАЦКАЯ ПОЭЗИЯ XIX ВЕКА В ДИСКУРСЕ УКРАИНСКО-СЛОВАЦКИХ
ЛИТЕРАТУРНЫХ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ**

Аннотация. В статье рассматривается словацкая поэзия XIX века в дискурсе украинско-словацких литературных взаимосвязей. Среди авторов – известные словацкие поэты Ян Коллар, Андрей Сладкович, Людовит Штур, Само Халупка и др. Среди украинских переводчиков – Иван Франко, Павел Грабовский, Дмитрий Павличко и др.

Ключевые слова: дискурс, перевод, перепев, инспирация, словацко-украинские литературные взаимосвязи.

Tetyana Likhtey

**SLOVAK POETRY OF THE XIX CENTURY IN THE DISCOURSE
OF THE UKRAINIAN – SLOVAK LITERARY RELATIONS**

Annotation. The article reviews Slovak poetry of the XIX century in the discourse of the Ukrainian – Slovak literary relations. Among the authors are such known Slovak poets as Yan Kollar, Andrey Sladkovych, Lyudovit Shtur, Samo Khalupka and others. Ivan Franko, Pavlo Hnatovskyy Dmytro Pavlychko and others belong to the Ukrainian translators.

Key words: discourse, translation, rehash, inspiration, Slovak - Ukrainian literary relations.

Стаття надійшла до редакції

25 березня 2013 року

Ліхтей Тетяна Василівна – канд. філол. наук, доцент кафедри словацької філології УжНУ